

2007

LAW - I (Optional)
विधि - I (वैकल्पिक)

100032

Standard : Degree

स्तर : पदवी

Nature : Conventional

स्वरूप : पारंपारिक

Total Marks : 200

एकूण गुण : 200

Duration : 3 Hours

कालावधी : 3 तास

Note :

- (i) Answers must be written either in English or in Marathi only.
उत्तरे इंग्रजीमधून किंवा मराठीमधून लिहिली पाहिजेत.
- (ii) Question No. 1 is **Compulsory**. Of the remaining questions, attempt **any four** selecting one question from each section.
प्रश्न क्रमांक 1 अनिवार्य आहे. उर्वरित प्रश्नांमधून कोणतेही चार सोडवा पण प्रत्येक विभागातून एक प्रश्न निवडून सोडविणे आवश्यक आहे.
- (iii) Figures to the **RIGHT** indicate marks of the respective question.
उजवीकडील अंक संबंधित प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
- (iv) Number of optional questions upto the prescribed number in the order in which they have been solved will only be assessed. Excess answers will not be assessed.
ज्या क्रमाने निर्धारित संख्येपर्यंत पर्यायी प्रश्नसंख्या सोडविली आहे तेवढीच प्रश्नसंख्या तपासली जाईल, अतिरिक्त उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- (v) Credit will be given for orderly, concise and effective writing.
नीटनेटक्या, संक्षिप्त व परिणामकारक लिखाणास श्रेय दिले जाईल.
- (vi) Candidate should not write roll number, any name (including their own), signature, address or any indication of their identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.
उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतः किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (vii) For each slab of 10, 15 and 20 marks, the examinee is expected to write answers in 125, 175 and 250 words respectively.
प्रत्येकी 10, 15 आणि 20 गुण असलेल्या प्रश्नांची उत्तरे परिक्षार्थीकडून अनुक्रमे 125, 175 आणि 250 शब्दांमध्ये अपेक्षित आहेत.
- (viii) In case of any ambiguity, English version will be considered as authentic.
कोणत्याही प्रकारच्या संदेहाच्या स्थितीत, इंग्रजी भाषांतर ग्राह्य समजले जाईल.

P.T.O.

1. Answer *any four* of the following :

कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) Explain the nature and importance of Fundamental Duties as an aid to interpretation of constitutional provisions.
मुलभूत कर्तव्यांचे घटनेचा अर्थ लावण्याच्या दृष्टीकोणातून स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
- (b) Examine the functions and powers of law in terms of justice, stability and peaceful change.
न्याय सातत्य आणि शांतीपूर्ण बदल यांच्या दृष्टीकोणातून कायद्याचे कार्य व अधिकार यांचे परीक्षण करा.
- (c) How far the doctrine of separation of power is capable to guard against Tyrannical and arbitrary exercise of power by the state ?
राज्याच्या उद्दाम व निरंकुश अधिकाराच्या वापरासंबंधात 'अधिकाराचा विभागीकरण सिद्धांत' कितपत उपयोगी पडतो? स्पष्ट करा.
- (d) Distinguish contentious jurisdiction from voluntary jurisdiction of ICJ.
ऐच्छिक न्यायिक कार्यक्षेत्र, हे अनैच्छिक न्यायिक कार्यक्षेत्रापासून कसे भिन्न आहे, हे आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाच्या कार्यक्षेत्राच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
- (e) Explain the difference between parliamentary form and presidential form of government.
सांसदीय शासन प्रणाली व अध्यक्षीय शासन प्रणाली यातला भेद स्पष्ट करा.

SECTION - A

विभाग - A

2. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) (i) Explain the practical utility of jurisprudence. 5
न्यायशास्त्राची वास्तविक उपयुक्तता स्पष्ट करा.
- (ii) What is distributive justice ? Explain. 5
डिस्ट्रीबीटीव न्याय म्हणजे काय? स्पष्ट करा.

Marks

- (b) Examine critically Kelsen's theory of law and its relevance to understand the genesis of Indian legal system. 15

केल्सनचा कायदेशास्त्राचा सिद्धांताची आलोचना करा, व भारतीय विधि पद्धत केल्सनमुळे समजायला मदत होते काय, हे स्पष्ट करा.

- (c) (i) Concept of gender justice. 5

लैंगिक न्यायाची कल्पना सांगा.

- (ii) Punitive reactions and theories of punishment. 10

शिक्षात्मक प्रतिक्रिया व शिक्षेचे सिद्धांत सांगा.

3. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) (i) Justice as a goal of law. 5

'न्याय हे कायद्याचे साध्य' - स्पष्ट करा.

- (ii) Educational value of legal theory. 5

विधिसिद्धांताचे शैक्षणिक मूल्य - स्पष्ट करा.

- (b) Explain Prof. Hart's concept of law as system of rules and distinguish the idea of obligations from Austin's view points. 15

प्रा. हार्ट यांची 'नियमाआधारीत कायद्याची संकल्पना' स्पष्ट करा व, त्यांच्या आज्ञापालनाच्या कल्पनेमध्ये व ऑस्टीन यांच्या मतामध्ये काय फरक आहे?

- (c) (i) Reformatory Theory and its relevance in modern criminal jurisprudence. 10

सुधारणावादी सिद्धांत आणि आजच्या फौजदारी विधीशास्त्रामध्ये त्याचे महत्त्व.

- (ii) What are the legal perspectives of Feminism ? 5

'स्त्रीवाद' चे वेगवेगळे कायद्याचे वेग-वेगळे पदर कोणते आहे.

SECTION - D

विभाग - D

8. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) What is Interpretation of statute ? Distinguish 'interpretation' from 'construction'. 15
'कायद्याचा अर्थ लावणे' म्हणजे काय ? कन्स्ट्रक्शन पासून इंटरप्रीटेशन वेगळे कसे ?
- (b) Explain the provisions of General Clauses Act with regards to power to make 10
rules or bye laws before it is published.
'प्रसिद्धी पूर्व नियम व परिनियम' बनविण्याच्या अधिकाराचे जनरल क्लॉजेस ॲक्टच्या आधारे स्पष्ट करा.
- (c) (i) Explain the relationship between International law and state laws. 10
राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय कायद्याच्या संबंधाविषयी स्पष्टीकरण द्या.
(ii) Legal validity of Universal Declaration of Human Rights 1948. 5
वैश्विक मानवाधिकाराच्या जाहीरनाम्याची वैधानिक सिद्धता स्पष्ट करा.

9. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) What are the rules of Interpretation of Penal Statutes ? Explain your answer 15
with the help of case-law.
फौजदारी कायद्याचे इंटरप्रीटेशन करण्यासंबंधी काय नियम आहेत ? संयुक्तीक न्यायनिवाडे सादर करा.
- (b) Explain the provisions of General Clauses Act with respect to Effect of Repeal of 10
the Act and revival of repealed enactments.
जनरल क्लॉजेस कायद्याच्या आधारे कायद्याचे कालबाह्यीकरण करणे व पूर्ण-जिवित करणे या संदर्भातील प्रावधानांचे स्पष्टीकरण करा.
- (c) (i) Define International law and explain its nature and scope. 10
आंतरराष्ट्रीय कायद्याची व्याख्या, आणि त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
(ii) Doctrine of sovereignty in the context of globalisation. 5
जागतीकीकरणाच्या संदर्भात सार्वभौमत्वाच्या सिद्धांताची चर्चा करा.

SECTION - B

विभाग - B

4. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Examine the new concept of equality with reference to the Supreme Court decisions in E.P. Royappa v. State of Tamil Nadu (1974) and other cases thereafter. 15
'समानतेच्या' नवीन तत्वाची, सर्वोच्च न्यायालयाच्या रोयप्पा वि. तामीळनाडु (1974) व त्यानंतरच्या इतर निवाड्यांचे संदर्भ देवून परीक्षण करा.
- (b) Examine the provisions of failure of constitutional machinery in a state under Article 256 of the Indian Constitution. Refer the relevant case laws. 10
'घटनात्मक यंत्रणांमध्ये बिघाड' च्या संदर्भातील घटनेतील प्रावधानांच्या आधारे (कलम 256) समालोचन करा. आधारासाठी संयुक्तिक न्यायनिवाडे सादर करा.
- (c) Explain the jurisdictions of the Supreme Court under Indian Constitution. 15
घटनेप्रमाणे, सर्वोच्च न्यायालयाचे कार्यक्षेत्र स्पष्ट करा.

5. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Explain in detail the evolution of right to education as fundamental rights under the Indian Constitution. Cite relevant case law. 15
'शिक्षणाच्या अधिकाराचे' मुलभूत अधिकार या नात्याने त्याचा कसा विकास झाला, ह्या बदल सविस्तर न्यायनिवाड्यांच्या आधारे, लिहा.
- (b) Explain the procedure for amendment of the constitution. Can the fundamental rights be amended. Justify your answer by citing appropriate cases. 10
घटनेमध्ये सुधारणा करण्याची पद्धत स्पष्ट करा. मुलभूत अधिकारामध्ये बदल केल्या जावू शकतो काय? संयुक्तिक न्यायनिवाड्यांच्या आधारे उत्तराचे समर्थन करा.
- (c) What are the essential characteristics of Federal Constitution. Is the Indian Constitution federal? Explain in details. 15
फेडरल घटनेची वैशिष्ट्ये काय आहेत? भारतीय घटना ही फेडरल म्हणता येईल काय? सविस्तर उत्तर लिहा.

P.T.O.

SECTION - C

विभाग - C

6. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Explain the protection available to civil servants under Article 311 of the constitution and what are the exceptions in which these protections are not available ? 10

कलम 311 खाली सरकारी नोकरांना उपलब्ध असलेली संरक्षणे स्पष्ट करा. आणि कोणत्या परिस्थितीत ही संरक्षणे त्यांना उपलब्ध होवू शकत नाही ?

- (b) What are the functions and powers of National Commission of Human Right under the Protection of Human Rights Act 1993. 15

राष्ट्रीय मानवीय अधिकार आयोगांची कार्ये व अधिकार 1993 च्या मानवअधिकार संरक्षण कायद्याच्या आधारे स्पष्ट करा.

- (c) Explain the principles of natural justice with the help of relevant case law. 15

'नैसर्गिक न्यायाचे तत्व' योग्य न्याय निवाड्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

7. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Explain the guidelines given by the Supreme Court in case of compulsory retirement. 10

'अनैच्छिक पदमुक्ती' च्या संदर्भातील सर्वोच्च न्यायालयाने घालून दिलेली मार्गदर्शक तत्वे स्पष्ट करा.

- (b) Define 'Human Rights' under the Protection of Human Rights Act 1993 and explain the procedure to be followed by the National Commission of Human Rights into the inquiry of the complaint and steps to be taken by the commission. 15

'मानवीय अधिकारांची' व्याख्या - 1993 च्या मानवीय अधिकार कायद्याच्या अंतर्गत करा. चौकशी करून त्यावर घेण्यात येणाऱ्या पुढच्या कार्यवाहीचे - मानवी अधिकार आयोगाच्या पद्धतीचे स्पष्टीकरण द्या.

- (c) What are the meanings of 'Rule of law' as propounded by Prof. A.V. Dicey. How far his explanation is relevant in modern days. 15

'कायद्याचे राज्य' द्या संकल्पनेचे वेगवेगळे अर्थ - प्रा. डायसीच्या आधारे स्पष्ट करा.

P.T.O.